hi sint vel SIMPLICES, vel ÆSTIMATORII, (§.CCCXXXVIII.) et hinc 64) omnia, quæ de permutatione SIMPLICE et ÆSTIMATORIA diximus, (§. CCCXXXIX.) sequ.) etiam de hisce contractibus sint observanda. Aut enim operæ ad rem operasve alterius certo æstimantur pretio : quod negotium *pactum reddendæ vicissitudinis* non in eleganter vocat Ammian. Marcell. *Hist. XVI.* 10. aut sine æstimatione rei operarumve aliquid pro re vel opera sit daturve.*) Ubi 65) priore casu servanda æqualitas, et damnum alicujus momenti resarciendum est : 66) posteriore omnis querela de læsione quantacumque merito cessat.

*) Tale fuit promissum Agamenonis apud Homerum *Iliad. Lib. X. v.* 120. *sequ.* qui Achillem Briseidis jactura offensum placaturus, ejus operas contra Trojanos redimere volebat oblatis septem tripodibus, decem auri talentis, lebetibus viginti, duodecim generosissimis equis, septem feminis pulcherrimis, inter quas et Briseis, vi abducta, addito promisso, deleta Troja, Achillem non modo prædæ maximam partem avecturum, sed et unam ex filiabus, quam ipse electurus esset, uxorem ducturum, cum dote septem urbium. Ex quo patet, sæpe aliquem sibi stipulatum ab altero esse operas inæstimabiles, et pro iis promisisse, quidquid alteri quam gratissimum fore existimaret, nulla habita ratione æqualitatis.

§. CCCXLII.

Contractus commodati.

Sunt et alii contractus, quibus ante nummum inventum commercia explicari potuerunt, nimirum omnes gratuiti, quibus id egerunt homines, ut quæ sibi jure imperfecto, vel ex amore humanitatis et beneficentiæ, debebantur, in posterum jure perfecto deberentur. Talis est contractus COMMODATI. Quum enim ad officiositatem obstricti simus : (§. CCXXIX. 48.) obstricti etiam sumus, ad rei nostræ non fungibilis usum alteri, qui eo indiget, cum obligatione restitutionis præstandum, id est, ad rem COMMODANDAM.*) Quum vero, refrigescente amore, sperari vix queat, alterum id sua sponte facturum : (§. CCCXXXVI. 67) ipsa necessitas homines adegit ad inveniendum contractum

tum, quo alii ad rei suæ usum iis hoc modo præstandum jure perfecto obligarentur.

*) Itaque COMMODATUM nobis est obligatio perfecta ad usum rei nostræ, alteri sub conditione restitutionis in specie gratis præstandum. Ex eoque patet, jure naturali commodatum vix differre à precario, inter quæ tamen jure civili aliqua differentia est. Facile etiam inde decidi poterit quæstio, utrum commodatum à solo contrahentium consensu, an à rei traditione suam substantiam capiat? Quamvis enim jure naturali et solus consensus de usu, rei alteri præstando, obliget : (§. CCCXXVII. 6.) nondum tamen *commodatum* est, quia is, cui hoc promissum ad rem, quam nondum accepit, in specie restituendam nondum est obligatus, sed *pactum de commodando.* Inter hæc vero reipsa discrimen esse, vel inde patet, quod ex *commodato* obligatur commodatarius ad restituendam, ex *pacto* autem de *commodando* promittens vel commodaturus, ad rei usum præstandum, adeoque diversæ obligationes ex illis negotiis nascuntur.

§. CCCXLIII.

Officia commodatarii.

Quia ergo gratis, at sub condictione eam in specie restituendi, rei usus præstatur : (§. CCCXLII.*) commodatarii est, 68) rem non modo non aliis usibus, quam ad quos eam concessit dominus, adhibere, sed et 69) eamdem summa cum solicitudine ac diligentia servare : ac proinde 70) usu finito, vel domino eam revocante, eam in specie reddere, simulque 71) omne damnum, culpa sua datum resarcire, 72) non autem præstare casum fortuitum, nisi illum ultro in se receperit : *) (§. CVI. 27) nec 73) impensas in eam factas repetere, nisi tantæ sint, ut mercedem, pro ea locata solvendam, excedant.

*) Primus equidem Grotius *de jure belli et pac. II.* 12. 13. distinguit, res ne apud dominum similiter peritura fuisset, an non, et posteriore saltim casu damnum à commodatario ferendum esse, existimat, cujus sententiam etiam sequuntur Pufend. *de jur. nat. et gent. V.* 4. 6. et Monarc. ad *l.* 1. *C. commod.* Enimvero, quum casus fortuiti et eventus, à sola providentia divina profecti, nemini imputentur : (§. CVI. 27.) ii sane nec commodatario imputari possunt.

Nec obstat lex divina *Exod. XXII.* 14. *sequ.* Neque enim illa aliter intelligi potest, quam de culpa commodatarii interveniente. Vid. Jo. Clerici *Comment. in Exod. p.* 110.

§. CCCXLIV.

Deinde humanitatis amor unumquemque obligat, ut alterius res pro virili sua parte servare studeat. (§. CCXVI. 4.) Quum vero et id tantum ab altero jure imperfecto exigere possimus: 74) sæpe nostra interest, ut rerum nostrarum, apud alios depositarum, custodiam, ex obligatione perfecta præstandam, nobis stipulemur: eoque consilio 75) inventus est contractus DEPOSITI, per quem intelligimus obligationem perfectam ad res nostras, depositarii fidei commissas, gratis custodiendas, et, quandocumque nobis placuerit, in specie restituendas. *)

Contractus depositi.

) Eo contractu veteres nihil habuere sanctius, quia deponens summam fiduciam in depositarii fide ac diligentia collocat, nihilque excogitari potest turpius, quam amicum ab amico amicitiæ obtentu falli ac decipi. (§. CCCXXII.) Hinc insignis depositi religio non modo apud Hebræos, de quibus *Exod. XXII.* 7. *sequ.* et Joseph. *Antiqu. Jud IV.* 8. 38. verum etiam apud Græcos, et reliquos paganos, ceu docet exemplum Glauci apud Herodotum VI. 87. et Juvenalem *sat. XIII.* qui ideo *v.* 15. *sacrum* vocat *depositum.* Hinc non mirum, dira quævis veteres prædixisse illis, qui depositum abnegare non dubitent, quin et eosdem infamia notasse, nec minore pœna, quam fures, dignos judicasse. Quædam hanc in rem dicere meminimus Gundlingium *in Gundlingianis Part. II. dissert. VIII.*

§. CCCXLV.

Ex illa vero DEPOSITI definitione (§. CCCXLIV. 75.) patet, 76) depositarium teneri ad accuratam rei depositæ custodiam: nec 77) eam vel involucro aut vinculis exuere, vel 78) sine domini consensu usibus suis adhibere posse: 79) re vero consentiente domino mota, depositum in aliud contractus genus, veluti in mutuum, vel commodatum transire. Denique 80) depositarium obligatum esse ad rem domino, quandocumque illam reposcit, restituendam, nisi aliud suadeat recta ratio: (§. CCCXXIII. *) ac proinde 81) non modo ad æstimationem præstandam, verum etiam in pœnam merito condemnandum esse, qui depositum, in primis miserabile, *) sciens, dolo malo, abnegaverit.

Officia depositarii.

*) Quia enim in imputatione ratio habetur circumstantiarum: (§. CXIII. 52.) merito hoc facinus tanto deterius habetur, quo inhumanior ille dicendus est, qui non modo conceptam de se spem amici turpiter destituit, et amicum sub amicitiæ et fidei obtentu decipit, (§. CCCXXII. *) verum etiam adflicto addere adflictionem non dubitat. Et hoc ipsum graviter urget Hecuba adversus Polymestorem, qui, Ilio exciso, Polydorum, Priami filium, occiderat, ut auro deposito potiretur. Vid. Eurip. *Hecub. v.* 1210. *seq.*

§. CCCXLVI.

Denique idem humanitatis amor merito impellere unumquemque deberet, ut alterum, non minus, ac seipsum, ope juvaret. (§. CCXVI. 4.) Quum vero ne id quidem certo ab altero expectare liceat: 82) opus fuit contractu, quo illum perfecte obligaremus ad negotia nostra, quæ ipsi commisimus, gratis et diligenter expedienda. *) Quem contractum 83) MANDATUM vocari videmus, quemadmodum 84) is, qui negotia, sibi non commissa, ignorante domino, gratis ultroque expedit, NEGOTIA GERERE dicitur.

Contractus mandati et negotiorum gestionis.

*) Vera ergo ac solida est observatio Noodtii *Probabil. I.* 12. mandatum olim non perfectam produxisse obligationem, sed ex amicitiæ humanitatisque legibus obstrictum fuisse mandatarium, ad negotia, suæ fidei commissa, diligenter curanda: ejus autem fidei symbolum fuisse *manus dationem*, qua alter alteri rem committere solebat. Unde et ipsum contractum MANDATI nomen accepisse, probabile est. Isidor. *Orig. IV.* 4. Exempla oblatæ mandatariis dextræ dabunt Plaut. *Captiv. II.* 3. 82. ubi adolescens:

Hæc per DEXTRAM *tuam, te* DEXTERA *retinent manu,*
Obsecro, infidelior mihi ne sis, quam ego sum tibi.

Et Terent. *Heaut. III.* 1. *v.* 84.

Cedo DEXTERAM; *porro te idem oro, ut facias, Chreme.* Olim ergo totum hoc negotium solo pudore magis, quam legibus, continebatur, donec, tepescente paullatim caritate, ipsa necessitas suaderet, ut in contractum deduceretur hoc negotium, et sic mandatario perfecta imponeretur negotium diligenter expediendi obligatio. Quod et de reliquis contractibus gratuitis est observandum.

§. CCCXLVII.

Mandatarii officia.

Quum ergo mandatarius, negotium alienum, fidei suæ COMMISSUM, suscipiat, (§. CCCXLVI. 82.) quid vero, et quantum alii committere quis velit, in dominii arbitrio positum sit: facile patet, 85) mandantem vel certis limitibus circumscribere mandatarium, vel 86) ei liberam potestatem, omnia suo arbitratu agendi, dare, vel saltim 87) per modum consilii ei suggerere posse, quid fieri velit. Ubi 88) primo casu mandatarium fines mandati transilire non posse, 89) altero eumdem dolum tantum præstare, 90) tertio vero mandatum etiam per æquipóllens recte expedire, nemo est, quin intelligat. Sed et 91) omnibus his casibus mandatarium ad rationes administrationis vel gestionis reddendas, 92) omnemque diligentiam præstandam, obligatum esse, vel ex ipsa hujus negotii natura ac indole colligimus. *)

*) Eo pertinet insignis locus Ciceronis *pro Q. Rosc. Cap. XXXVIII. Quid recipis mandatum, si aut neglecturus, aut ad commodum tuum conversurus est? Cur mihi te offers, ac meis commodis obstas? Recede de medio: per alium transigam. Suscipis onus officii, quod te putas sustinere posse: quod minime videtur grave iis, qui minime ipsi leves sunt. Ergo idcirco turpis hæc culpa est, quod duas res sanctissimas violat,* AMICITIAM et FIDEM. *Nam neque mandat quisquam fere, nisi amico, neque credit ei, nisi quem fidelem putat. Perditissimi est igitur hominis, simul et amicitiam dissolvere, et fallere eum, qui læsus non esset, nisi credidisset.*

§. CCCXLVIII.

Nec non negotiorum gestor.

Sed et NEGOTIORUM GESTOR, dum negotium alterius, sibi à nemine commissum ultro et gratis suscipit,

pit, (§. CCCXLVI. 84.) 93) hoc ipso facto suo *) rum gesse obligat tum ad utiliter gerendum, tum 94) ad omnem, quam negotium admittit, diligentiam præstandam, adeoque 95) etiam ad reddendas rationes, et 96) damna omnia, si qua ejus dolo vel culpa data sint, resarcienda.

*) Qui facti auctor et caussa est, ei omnes ejus effectus merito imputantur. (§. CV. 22.) Quum ergo auctor hujusmodi administrationis sit negotiorum gestor, qui alterius negotia, nemine commitente vel urgente, ultro suscepit: (§. CCCLXVI. 84.) ei etiam merito imputantur omnia, quæ ex administratione rerum alienarum consequuntur. Atqui consequentia administrationis sunt rationum redditio et damni, dolo vel culpa dati, emendatio. Itaque negotiorum gestor ad reddendas rationes, damnaque, sive dolo malo, sive culpa sua, data resarcienda obligatus est. Atque ita nihil attinet, obligationem hanc ex consensu quodam ficto vel præsumto cum jureconsultis derivare, quum negotiorum gestor facto suo se ad hæc omnia tacite quidem, at vere tamen, obstrinxerit.

§. CCCXLIX.

Officia commodantis, deponentis, mandantis, ejusque cujus negotia gesta.

Et hi quidem sunt contractus, qui et nondum invento eminenti rerum omnium pretio, locum habuerunt, et de quibus id unum adhuc monemus, quod, quum tribus postremis contractibus se quis obliget ad aliquid gratis dandum faciendumque, non vero, ad damnum in alterius gratiam devorandum, 97) in illis nemini officium suum damnosum esse oporteat, adeoque 98) et commodans commodatario impensas non modicas, (§. CCCXLIII. 73.) et 99) deponens depositario quascumque necessarias, et 100) mandans mandatario, et 101) dominus negotiorum gestori necessarias et utiles restituere, simulque hi omnes 102) damna, quæ commodatarius, depositarius, mandatarius et negotiorum gestor sine culpa sua propter rem negotiave alienæ senserunt, *) resarcire teneantur.

*) Dicimus, ea damna esse resarcienda, quæ mandatarius prop-

propter negotium alienum senserit. Non enim sufficit, cum occasione suscepti negotii aliquid damni casu fortuitu passum esse: quia quum casum nemo præstet, eum nec mandans præstare tenetur. Hinc si mandatarius, dum mandatum expedit, à latronibus spoliatus, vel difficili morbo implicitus fuerit: damnum, quod divina providentia ita dirigente, passus est, imputare non poterit mandanti. *Nam hæc magis casibus fortuitis, quam mandato, imputari oportet*, inquit Paullus *l. 26. §. 6. D. mandati.* Vid. Grot. *de jure belli et pac. II.* 14. 13. Aliud tamen statuendum esse putant de legato, qui Principis imperio, publicorum negotiorum caussa, peregre abire jussus est, quem, quia in obsequio ei gloria relicta erat, merito indemnem à republica præstandum esse, censet. Vid. Huber. *Eunom. ad l. 26. D. mand.* Pufend. *Jur. nat. et gent. V.* 4. Hert. *de lytro II.* 10.

§. CCCL.

Contractus, qui invento demum nummo locum habuerunt, emtio, venditio, et locatio conductio.

Progredimur jam ad alterum genus contractuum, qui invento demum nummo locum habere potuerunt, quales præcipue sunt EMTIO VENDITIO et LOCATIO CONDUCTIO. *Illa* est contractus de re pro certo pretio tradenda. *Hæc* contractus de usu rei vel operis pro certa mercede præstandis. Quemadmodum vero PRETIUM EMTIONIS est æstimatio ipsius rei, pecuniaria, ita MERCES vocatur æstimatio pecuniaria usus rei, vel operatum: ex iisque definitionibus patet, 103) emtionem venditionem et locationem conductionem semper hodie requirere pecuniam numeratam, 104) eoque ipso hos contractus à permutatione, et contractibus *do ut des*, *do ut facias*, *facio ut des*, *et facio ut facias* distingui: *) 105) inter se ipsos tamen illos maxime convenire, et omnia fere communia habere.

*) Quamvis enim permutatio æstimatoria emtioni venditioni, quodammodo similis sit: (§. CCCXXXVIII. 48.) reipsa tamen ab ea differt, quod in venditione intercedat numerata pecunia, in permutatione æstimatoria res pro re detur. Unde facile patet, quid sentiendum sit de vetere Sabinianorum et Proculianorum controversia, pretiumne in emtione venditione in sola pecunia numerata, an et in aliis rebus consistere possit? de qua præter viros doctos ad §. 2.

2. *Inst. de emt. vend.* videndus V. C. Gottf. Mascov. *de sect. Sabin. et Procul. IX.* 10. 1. *sequ.*

§. CCCLI.

Venditor emtori rei venalis qualitates indicare tenetur.

Quum ergo EMTIONE VENDITIONE id agatur, ut res tradatur pro certo pretio: (§. CCCL.) consequens est, 106) ut emtori æque, ac venditori, rem seu mercem notam esse oporteat, ac proinde 107) non modo venditor ejus qualitates, vitia, oneraque, quæ in oculos, sensusque reliquos non incurrunt, emtori indicare, *) verum etiam 108) pati teneatur, ut hic rem lustret oculis, aliisque modis exploret: Ut adeo 109) rerum, quæ ad gustum veneunt, venditio non prius perfecta sit, quam facta sit degustatio, 110) rerum reliquarum, quæ exploratione indigent, non prius, quam facta sit exploratio, quum, si de ullo, sane de hoc contractu oneroso verum sit, quod dixit Euripides *Cyclope v.* 137. φῶς ἐμπολήμασι πρέπει. *Lux contractibus convenit.*

*) Sunt vitia et qualitates, quæ incurrunt in oculos, quæque indicari supervacuum esset, quum, si quis in re fallitur, iis cæcitatis suæ ac negligentiæ pœnam merito ferat: quo pertinet lis M. Marii Gratidiani cum C. Sergio Orata, apud Ciceron. *de offic. III.* 16. At leges Romanæ, ut homines sibi invicem hoc officium eo certius præstarent, statuerunt, ut in venditionibus ea etiam, quæ nota essent venditori, vitia dicerentur, isque reticentiæ pœnam ferret, qui quidquam dissimularet. *Nam, quum ex duodecim tabulis satis esset, ea præstari, quæ essent lingua nuncupata, quæ qui inficiatus esset, dupli pœnam subiret: à jureconsultis etiam reticentiæ pœna est constituta. Quidquid enim est et prædio vitii, id statuerunt, si venditor sciret, nisi nominatim dictum esset, præstari oportere.* Cic. *de offic. III.* 16. qui et alibi *Cap. XII.* disputat, si vir bonus Alexandria Rhodum magnum frumenti numerum advexerit in Rhodiorum inopia et fame, summaque annonæ caritate, si idem sciat, complures mercatores Alexandria solvisse, navesque in cursu frumento onustas, petentes Rhodum, viderit: dicturusne id sit Rhodiis, an silentio suum quam plurimo venditurus? De qua quæstione videndi etiam Grot. *de jure belli et pac. II.* 12. §. *sequ.* Pufend. *jur. nat. et gent. V.* 3. 4.

§. CCCLII.

§. CCCLII.

Neuter in hoc contractu læsendus.

Ex eodem patet, 111) in emtione venditione æqualitatem servandam rei et pretii, (§. CCCXXIX. 15.) adeoque 112) læsionem omnem merito esse emendandam, sive illa 113) alterutrius dolo ac vi, sive justo errori, *) debeat originem, quamvis 114) et hic merito repetendum sit, quod supra monuimus, læsionem alicujus momenti esse debere, quum et hic pretium non consistat in puncto, sed latitudinem aliquam admittat, nimisque calidum videatur, ob quodlibet levissimum damnum negotium rescindere, litibusque infinitis portam veluti aperire. (§. CCCXL. *)

*) Si nimirum inculpabilis, invincibilis vel involuntarius sit error. (§. CVII. 32.) Alias enim si quis rem nec satis exploratam, nec visam, certo preto emit: error nocere debebit erranti, nisi venditor illum dolo circumvenerit, (quod Labanem Jacobo, uxorem ementi, fecisse novimus: *Genes. XXIX.* 23.) quia merito pœnas dat erroris, qui, nisi nimis supina fuisset negligentia, non errare potuisset. Hinc recte Germani de hominibus, tam supine negligentibus, jactant adagium: *Wer die augen nicht aufthut, der thue den beutel auf.*

§. CCCLIII.

Quem penes sit periculum et commodum rei venditæ ante traditionem.

Disputari solet de PERICULO et COMMODO REI VENDITÆ, nec tum traditæ, statim ne illud ad emtorem transeat, simulac de re et pretio conventum, an ante traditionem penes venditorem maneat? Equidem, quid jure Romano ea de re cautum fuerit, nemo ignorat: nec quisquam à nobis exiget, ut de ratione istius decisionis multa hic dicamus. Nobis, de jure naturæ nunc sollicitis, extra omnem dubitationis aleam positum videtur, 115) casum ferre dominum: (§. CCXI. *) at nec minus certum esse arbitramur, 116) non esse merum casum, qui ex alterius mora vel culpa provenit, adeoque, qui facto suo alteri damnum dedit, ad illud resarciendum omnino esse obligatum. (CCXI. 1.) Ex quibus sequitur, 117) ut, quia emtor

tor jure naturæ sine traditione fit dominus, (§. CCLXXV.) periculum, perfecta emtione venditione, statim transeat ad emtorem, nisi 118) venditor vel in mora tradendi, vel culpæ alicujus reus sit. *) N.a

*) Similis fere, sed paullo obscurior, est philosophia Puffendorffi *de jure nat. et gent. V.* 5. 3. distinguentis, utrum certus traditioni dies præfixus sit, nec ne, et, si præfixus sit, illene jam elapsus sit, nec ne. Æquissimum enim illi videtur, ut ante elapsum terminum res sit periculo venditoris: elapso vero termino, ob moram eadem emtori pereat. Enimvero, quum emtor jure naturæ et sine traditione fieri possit dominus, et, elapso termino, non semper venditor in mora sit, sed aliquando et penes emtorem culpa illa esse possit: nos generatim emtori periculum attribuimus, cujus in arbitrio fuisset, rem emtam, soluto pretio, statim accipere. Sin vero ille ex sua parte adimplevit contractus leges, vel eas implere paratus est: venditor, qui in mora tradendi est, periculum merito sustinet, sive certus traditioni terminus præfixus fuerit, sive non fuerit. N.a N.a

§. CCCLIV.

Juris Romani dispositio an æquitati naturali conveniat?

Quum ergo emtor sine traditione statim fiat dominus, ac proinde periculum ferat: (§. CCCLIII. 117)) consequens est, 119) ut vera quidem sit doctrina jureconsultorum de periculo rei venditæ, sed ea cum reliquis juris Romani principiis male cohæreat, quia, dominium sine traditione ad emtorem transire, negant. 120) Ut quum domino jus sit et fructus, et accessiones commodaque reliqua ex re sua percipiendi, (§. CCCVII. 4. sequ.) eidem etiam commoda rei venditæ competant. 121) Ut tamen id tunc demum procedat, si emtor venditori de pretio quocumque modo satisfecerit; *) siquidem alias simul haberet rem, simul pretium, adeoque cum alieno damno sine justa caussa fieret locupletior. (§. CCXLVII.) N.a

*) Satisfecisse autem de pretio videtur, non solum, qui illud repræsentavit, sed et, cujus fidem sequutus est venditor, v. g. usuras sibi in singulos annos stipulatus. Hinc quam-

quamvis simplicissimum contractuum genus videatur illud, quando, soluto pretio, illico res vendita traditur, i. e. si *Græca fide* inter se mercantur homines, quod commercii genus solum in republica sua tolerare voluit Plato *de Leg. Lib. XI.* pro hac tamen rerum conditione vix sperandum est, id semper fieri posse, et ipsa experientia docet, commercia magis fide, quam mercatores vocant *den credit*, quam rei pecuniæque commutatione, constare.

§. CCCLV.

Quando venditoris sit periculum?

Quandoquidem vero venditori, qui in mora tradendi, culpæve alicujus reus est, res merito perit: (§. CCCLIII. 118.) facile unusquisque intelligit, 121) emtorem à periculo immunem esse, si venditor, illi offerenti pretium, vacuam rei venditæ possessionem tradere vel nolit, vel non possit, itemque 123) si probetur, venditoris culpa, vel negligentia factum esse, ut res vendita, vel tota, vel pro parte, periret.

§. CCCLVI.

Venditor emtori debet evictionem.

Emtio venditio porro fit eo consilio, ut res pro certo pretio tradatur, (§. CCCL.) et animo quidem, dominium in alterum transferendi. (§. CCLXXVIII. 35.) Quum vero, qui rei dominium titulo oneroso, veluti pro certo pretio, in alterum transtulit, ad præstandam evictionem sit obligatus: (§. CCLXXIV.) 124) etiam venditor emtori tenebitur ad præstandam EVICTIONEM, si res ab hoc ex caussa contractum antecedente evicta sit, non autem 125) si post venditionem demum aliquid evenerit, cujus caussa quis re sua privaretur, nec 126) si casu, vel vi majore, res ei sit erepta. *)

*) Sane et quæ vi majore contingunt, casu contingere videntur. Quandoquidem ergo casum, perfecto jam contractu emtionis venditionis, fert dominus: (§. CCCLIII. 117.) etiam, re vendita casu vel vi majore sibi erepta, damnum devorare, nec à quoquam petere evictionem potest. Ceterum nullum est dubium, quin quemadmodum alia pac-

pacta, quæ huic contractui accedunt, rata esse oportet: ita et convenire inter se possint emtor et venditor, ne quid evictionis nomine præstetur, sed res sit emtoris periculo, quale pactum virginis venditioni adjicit Sagaristio apud Plaut. *in Persa IV. 4. v. 40. Prius dico: banc* MANCUPIO *nemo tibi dabit, jam scis?* DO. *Scio.*

§. CCCLVII.

Huic contractui quævis pacta recte adjiciuntur.

Quia porro emtio venditio est contractus, (§. CCCL.) contractus vero duorum consensum requirit: (§. CCCXXVII. 6.) facile patet, 127) in emtione venditione omnia redire ad consensum, adeoque 128) ei qualiacumque pacta, modo non improba ac fraudulenta, adjici posse, veluti 129) ADDITIONEM IN DIEM, 130) LEGEM COMMISSORIAM, 131) PACTUM DE RETROVENDENDO, 132) itemque PROTIMISEOS, 133) de EVICTIONE non præstanda, 134) de POENA in casum pœnitentiæ præstanda, et si qua sunt ejus generis alia. *)

*) Definitiones horum pactorum ex ipso jure civili nota sunt: ADDICTIO IN DIEM est pactum de emtione venditione vel perficienda, si intra certum diem nemo plus obtulerit, vel jam perfecta rescindenda, si quis intra istud tempus plus, nec prior emtor tantumdem obtulerit. LEX COMMISSORIA pactum, quo venditor, rem inemtam fore, cavet, si pretium ante certum diem non solvatur. Exemplum est apud Corn. Nep. *in vita Attici Cap. VIII.* PACTUM DE RETROVENDENDO conventio de re vendita, pretio ante vel post certum diem, vel quandocumque restituto, venditori reddenda. Qualis est venditio apud Liv. *XXXI.* 13. et Julium Capitolin. *in Marco Cap. XVII.* Pactum πρωτιμήσεως conventio de re iterum venali venditori potissimum ejusve posteris tantumdem pretium, quod alii offerunt solventibus, vendenda. Reliquorum pactorum natura et indoles ex ipsis vocabulis facile intelligitur.

§. CCCLVIII.

Nec non exceptiones, con-

Ex eodem axiomate colligimus, 135) licere venditori in venditione sibi aliqui EXCIPERE, 136) utrique vero contrahenti CONDITIONEM quamcumque, quæ ho-